Com acompanyar la sexualitat dels joves i adolescents? Sexualitat i pornografia

Presentació: Júlia Suriol Corbera – G-360|Cartografies humanes i socials

Sistema sexe-gènere: Fa referència a un sistema d'organització social en el qual sexe i gènere són assimilats i, per tant, determina una única forma de mirar el món.

Components bàsics:

- Binarisme (home-dona)
- Androcentrisme (home>dona)

Es crea un sistema de desigualtat on l'home i «allò» masculí té una posició de més poder i mecanismes per mantenir aquesta situació (violència).

«Sensació de no tenir escapatòria d'aquest sistema». (Gayle Rubin)

El sistema sexe-gènere és binari i androcèntric. Això significa que construeix la realitat a partir de dos sexes (biològic), els quals també assimila al gènere (social). Un cop assimilats sexe i gènere i entesos de forma dicotòmica i binària (home-dona), la realitat es construeix a partir de l'home, que es posiciona per sobre. Així, dins d'aquesta estructura, les dones queden en una posició de subjugació. A més, les persones que surten de la norma binària formen part de l'exclusió del sistema sexe-gènere, com les diversitats i dissidències sexuals, amb les violències que això comporta.

Aquestes dues característiques són importants per centrar el debat i el marc general del sistema, perquè aquest impacta en totes les esferes de la nostra vida, fins i tot en la construcció i el desenvolupament de la nostra sexualitat (és a dir, la nostra i la dels fills i filles).

Dins d'aquest sistema, es forneixen uns rols de gènere a les dones i uns altres als homes. L'expressió d'aquests ha anat canviant al llarg dels anys, però no la base. A cada gènere també hi assignem uns estereotips i unes característiques pròpies. Per exemple, dels nois diem que són forts, valents i que no expressen sentiments; i de les dones, que són sensibles, dependents emocionalment i que duen a terme les cures… Quins són els estereotips o les característiques que donem a homes i dones en el camp de la sexualitat?

Està posada de manera binària perquè la societat s'ha construït així i les expectatives diferencials es troben binaritzades. Si tenim fills i filles que s'identifiquen amb el gènere oposat, és possible que les seves expressions de gènere s'assignin a aquell. És a dir, un noi trans voldrà desenvolupar la sexualitat com a noi. Es flexibilitzen les expressions, però aquest marc ens serveix per entendre la realitat. I comprendre-la és la base per educar, acompanyar i transformar.

A més, hi ha un sistema de reforç i punició que contribueix a mantenir aquestes estructures, també en el camp de la sexualitat. Amb el miratge de la igualtat, que més endavant detallarem. El fet és que ara consideren que, com que s'ha aconseguit una igualtat en el pla formal, es dona per assolida la igualtat. No obstant això, es pot observar que no és així en tots els casos de violències o de conductes on s'empra una doble vara de mesurar. Per exemple, en el camp de la sexualitat, les noies ja no estan en el punt de les nostres àvies, que havien de preservar la virginitat fins al matrimoni (i ser d'un sol home). Però, quan una noia té diverses parelles sexuals o mostra la seva sexualitat de forma oberta, rep una penalització diferent de la d'un noi. El missatge que hi ha darrere és la promiscuïtat (perquè s'ha sortit del seu rol), mentre que per als nois és l'èxit.

La cultura de la violació: https://www.youtube.com/watch?v=5A19YGqvrGc

Aquí podem veure el vídeo dels nois del Colegio Mayor. Us podeu imaginar algú dient «putos, salid de vuestra madriguera a follar como conejos… putos ninfómanos»? Són missatges i paraules que només s'utilitzen per a un sexe-gènere, i amb una connotació específica. Així, aquest sistema, tot i que s'ha mogut perquè el llindar de tolerància i normalització social s'ha anat desplaçant, segueix tenint unes conductes i adjectius assignats a l'home i a la dona. També és inflexible amb altres identitats de gènere, tot i que en el públic jove hem vist bastanta obertura en aquest sentit.

Aquestes assignacions (mandats de gènere) a banda i banda es reforcen des de diverses esferes de socialització. La família n'és una, però n'hi ha d'externes que s'escapen del nostre control, com per exemple el cas de la publicitat sexista o la pornografia patriarcal, que tractarem més endavant.

La publicitat ha estat un canal de transmissió molt important de tots aquests valors sexistes, en tant que reproduïa la realitat i també contribuïa a enfortir-la. Aquesta sexualització i cosificació de les dones es pot observar també en l'àmbit dels videojocs, el qual pot resultar familiar per a joves i adolescents. Per tant, el sistema sexe-gènere es transmet des de totes les esferes, també des d'aquelles que no controlem.

Educació sexual per a tothom: Tot i això, és cert que moltes vegades, quan decidim actuar des de la perspectiva de gènere o fem l'anàlisi de gènere, normalment pensem en el treball amb les dones. Però el gènere també impacta de manera específica els nois, ja que tenim unes expectatives concretes per a ells. I és crucial que, com a pares, també els acompanyem i hi parlem. Els riscos i impactes estan a les dues bandes (des d'una perspectiva binària) i, en general, a totes.

https://www.reasonwhy.es/actualidad/anuncio-masculinidad-fragil-salon-erotico-barcelona-2022

Educació sexual en tot moment: La sexualitat es dona i es construeix al llarg de tota la vida, per tant, no és quelcom que comença en edats susceptibles de tenir sexe. A més, si es fa des d'aquesta lectura, «la conversa» pot arribar tard, ja que les edats en què entenem que és probable que tinguin sexe han anat variant. L'edat mitjana d'iniciació del consum de pornografia són els 11 anys.

Per tant, aquesta s'ha d'acompanyar durant tota la vida, adaptant-se al moment de desenvolupament d'aquesta en què es trobi, des de la lògica de la sexualitat evolutiva. No ens centrarem en la fase de la prepubertat (9 a 12 anys), sinó en la fase de l'adolescència, que va dels 13 als 17. La sexualitat en aquesta etapa del cicle vital ve molt marcada pel mite de l'amor romàntic i la pornografia patriarcal. Dins del mite de l'amor romàntic ens topem amb el miratge de la igualtat, especialment entre el públic jove. Se suposa que la igualtat ja està assolida i, per tant, es produeix en les conductes (les noies, sobretot, fan el mateix que els nois, no a la inversa), però després no hi ha igualtat en l'impacte d'aquestes conductes. Per això diem que és un miratge. Tot i això, des d'aquesta lògica del mite de l'amor romàntic, cal fer-ho tot per amor. La sexualitat i l'heterosexualitat també són omnipresents en aquest mite, deixant de banda la resta de preferències sexuals que, tot i això, moltes vegades adopten les conductes assignades des d'aquest mite. Aquesta diferència entre homes i dones es veu molt en la idea de virginitat, que és una construcció social i que condiciona molt les dones. Ja no es tracta d'arribar verges a una relació (fase superada), sinó de la vivència de la primera vegada i de què definim com a perdre la virginitat, des d'una lògica molt androcèntrica i heteronormativa. A més, si hi afegeixes el miratge de la igualtat, el resultat és «cal fer-ho tot per amor, i ho faig perquè vull».

La pornografia patriarcal no deixa de ser, com la publicitat o els videojocs, una expressió més d'aquest sistema que es configura a partir d'aquesta estructura i contribueix, de la mateixa manera, a reforçar-la. És cert, però, que la pornografia impacta de forma molt directa, més que la resta, en la construcció de la sexualitat, ja que construeix imaginari i realitat al voltant del sexe pròpiament dit. Des d'aquesta lògica, consolida els mandats de gènere dels homes. I, alhora, reforma els de les dones, que aprenen què s'espera d'elles en el camp del sexe. Perquè la pornografia patriarcal, com a extensió d'aquest sistema, és androcèntrica i, per tant, està feta «pels i per als» homes: el camp simbòlic i la subjectivitat de la mirada és la dels homes; les dones aprenen què s'espera d'elles… perquè els imaginaris construeixen realitat.

I ara, com contrarestem això?: La pornografia és una pràctica sexual més, que respon a la curiositat de les persones que fan la recerca i contribueix a l'estimulació sexual. Els efectes negatius, ja comentats, són els que es deriven de l'imaginari patriarcal. Per tant, SÍ que s'ha d'apostar per altres missatges, per la configuració d'una pornografia ètica i oberta a altres identitats.

https://thepornconversation.org/family En aquesta web s'ofereixen recursos específics per a famílies segons l'edat de fills i filles.

La pornografia és un canal més, però és molt majoritari, massa directe i a vegades s'escapa del nostre control com a pares. Per això, com que no podem regular-ho —de fet, un model educatiu restrictiu sobre aquesta temàtica pot tenir efectes negatius—, hem d'emprar una mentalitat constructiva: incidir en el pensament crític dels nostres fills i filles. Al final, els i les adolescents tenen agència i, des de l'educació, poden triar si mirar-ne i des de quin lloc ho fan.

De fet, treballar la idea i educar per a una sexualitat positiva, lliure i plaent ja és un element preventiu de violències masclistes i, en aquest cas, de violències sexuals. Amb la nova definició legal del consentiment, que ha passat del «NO ÉS NO» al «NOMÉS SÍ ÉS SÍ» s'ha fet aquest traspàs i s'ha recollit el discurs social del fet que tot allò que no és sí, és no, relacionant el consentiment amb el desig, que és una manera més inclusiva d'entendre la sexualitat. Des de la construcció social, cal tenir en compte que a les noies, per aquest aprenentatge d'agradar als altres i de complaença, ens costa marcar límits. A més, la construcció de la sexualitat els ha desoït quan els hem posat. Per exemple, el no de les noies en la pornografia patriarcal no s'ha entès com un límit, sinó com a part del joc. I, d'aquesta manera, és difícil delimitar què és consentiment. Per això parlem de desig, d'aquesta idea que la sexualitat és bona quan és desitjada, des d'una visió positiva i no des del risc.

https://www.lasexta.com/programas/salvados/mejores-momentos/la-charla-que-refleja-la-diferente-vision-sobre-sexo-entre-chicas-y-chicos-ellas-estan-preocupadas-por-el-dolor-ellos-por-la-satisfaccion-video_201811185bf1cc5d0cf2abe03a7295c1.html

El rol familiar: pautes per al model educatiu

- **Continu:** no asseure's, sinó aprofitar les situacions, pel·lícules, notícies, etc. No hi ha un moment ideal. No cal asseure's a parlar. Des d'aquesta idea, no cal començar LA CONVERSA en el moment en què considerem que són susceptibles de tenir sexe, sinó que tractar la sexualitat ha de ser quelcom transversal i present. Després us deixaré recursos per treballar i parlar sobre sexualitat amb adolescents.
- **Adaptat:** sexualitat evolutiva, però també ritmes de les persones. Respondre dubtes. S'ha d'anar adequant a cada adolescent/infant en funció del que necessita i de les etapes que van sorgint (cada cop informació més elaborada). Des de la lògica de la sexualitat evolutiva, en termes generals, però també entenent que no tothom «evoluciona» de la mateixa manera. Per a això també va bé tenir en compte les preguntes. Així, s'han d'anar resolent els dubtes que sorgeixen. Necessiten omplir els buits.
- **Íntim:** buscar moments d'intimitat regulars per facilitar unió, vincle i converses; cal acceptar la incomoditat i vergonya.

- **No judici:** transmetre una visió positiva i respectuosa de la sexualitat i afectivitat. Voler escoltar i establir la conversa partint de preguntes. Reforçar l'autonomia.
- **Model educatiu:** ni repressiu (ansietat, sexe dolent, discriminació…) ni massa permissiu (desinhibició, manca de límits, pèrdua de la idea de llibertat individual i intimitat) → **Comunicació i normalització democràtica** (negociació).
- **Autònom:** Buscar acompanyament o recursos quan calgui. Tenen altres esferes de socialització, per tant, és important enfortir altres vincles de confiança (permetre), perquè també tinguin altres fonts de consulta. Si no saben què fer no passa res, perquè no ho hem de fer tot independentment i sempre hi ha el factor de demanar ajuda. O bé a professionals o bé a través de recursos com els que us deixo a continuació.

Recursos

- *Parlem de sexe a casa*. Elena Crespi
- *Pedagogia de la sexualitat*. Pere Font
- *Hablemos de sexo con nuestros hijos*. Nieves González
- *¿Cómo se lo explico?* Betina Mateo-Morales
- Piscowoman (web): http://lapsicowoman.blogspot.com/
- *Sex Education* (sèrie Netflix) – *Euphoria* (sèrie HBO)
- Centre Jove de Salut (Girona)
- *Yes we fuck*